

Zemědělství v podhradí

Středověký hrad Kámen nabízí dominantu stejnojmenné obci, která leží v krajině nedaleko Pelhřimova. Na to, jak se dnes hospodaří v jeho podhradí a blízkém okolí, jsme se vypravili zeptat do zdejšího zemědělského podniku VOD se sídlem v Kámeni.

O tom, že i zemědělství představuje nevšední zážitek, jsme se přesvědčili na vlastní oči. Na první pohled by se mohlo zdát, že se zde dějí malé zázraky. Pravdou však je, že když se věci dělají, jak mají a pořádně, jde to o mnoho lépe. A VOD Kámen je toho v mnohém případě důkazem.

Souhra odvětví

Zemědělství zde neupadlo do zapomnění, ale naopak se vzešlo modernímu trendu ústupu od živočišné výroby. Pravda chov prasat skončil již před patnácti lety, ale jen z důvodu nákupu drahých selat ze zahraničí. Na druhou stranu však dostal větší prostor chov kombinovaného skotu pro produkci mléka i masa. V současnosti společně s bioplynovou stanicí nachází družstvo v chovu skotu zdroj příjmu.

Výrobně obchodní družstvo hospodaří na bezmála 2000 hektarech zemědělské půdy, z nichž převážná část představuje krmnou základnu pro skot a bioplynovou stanici.

»Měli jsme větší plochu pozemků, avšak v průběhu let se plocha snížila. Zájem o půdu je poměrně velký,« informoval Marian Bílý, místopředseda představenstva a hlavní zooteknik v jedné osobě.

»Pěstujeme především krmné plodiny, tedy hlavně kukuřici či jeřáb, máme 550 hektarů luk a pastvin. Zbývající pozemky pokrývají obil-

viny a řepka. Jako jedni z mála jsme zůstali věrní tradičním bramborám, které jsou určeny pro konzum, do škrobáren, ale i na sadbu,« krátce představil rostlinný sektor.

Živočišnou výrobu pak zastupuje chov skotu především českého strakatého plemene, ale zčásti i holštýna. Dvě hlavní střediska obsadilo více než 800 dojníc, třetí středisko patří výkrmu býků.

Železná kráva

Spojitost mezi rostlinnou a živočišnou výrobou však navzdory všeobecnému mínění nalezla bioplynová stanice, která bývá často kontroverzním tématem. Nikoli však v Kámeni.

»Bioplynová stanice v Kámeni rozhodně kravám nijak nekonkuruje. Ba naopak. Její krmná dávka je totiž postavena především na hnoji, nikoli na kukuřici. Mohu s čistým srdcem konstatovat, že její spuštění paradoxně kravám pomohlo, a to v otázce kvality krmiv, neboť nekvalitní, případně zaplísněná siláž díky ní nekončí v bachoru kravském, ale v tom plechovém, kde nenatropí takovou paseku,« pochválil symbiózu Marian Bílý.

»Zpočátku jsem byl k výstavbě bioplynové stanice o výkonu 740 kW skeptický, ale výsledky ukazují, že se předpovědi nemýlily. Navíc v dnešní době častých průšvihů

Ing. Tomáš Fák z VVS kontroluje TMR na farmě Dobrá Voda.

s cenami komodit představuje bioplynová stanice, ať chceme nebo ne, stabilní zdroj příjmů.«

Železná kráva denně spolyká šest vagonů hnoje a jen dva a půl vagonu kukuřice, z nichž téměř polovinu tvoří nedožerky a nezkrmená siláž z boků a horní vrstvy silážní jámy. Využití separátu ve stáji také napomohlo s problematikou podestýlání a nedostatkem slámy.

Separát se přistýlá na boxové postýlky třikrát týdně, hnůj z chodeb částečně zahuštěný separátem jde zpátky do bioplynky. Vyhrnuje se

bobcatem dvakrát denně. A zbývá i na hnojení v kombinaci s digestátem.

Maso se vyplatí

Chov dojeného skotu nalezl domov na dvou hlavních střediscích ve Věžné a v Dobré Vodě. Zatímco Věžná poskytla místo pro 600 dojníc, telata a vysokobřezí jalovice, v Dobré Vodě je 220 krav a všechny další kategorie skotu s uzavřeným obratem stáda. Jalovice pro Věžnou jsou ustájeny v Kámeni v zahnuté jalovárně, která vznikla přístavbou stáje a vyhnutím se seniku.

Posledním střediskem v podniku je Vintířov, které slouží pro výkrm býků českého strakatého skotu s kapacitou přibližně 300 býků.

»Péče o býky je snadná. Jelikož jde o výkrm na hluboké podestýlce, postačí jednou týdně vyhnout chodbu. Krmíme zde nedožraným krmivem od krav, k němuž přidáváme dvě kila ječného šrotu na kus. Ročně se zde vykrmí asi 220 býků. Rádi bychom toto číslo zvedli na 250,« informoval o výkrmu býků Marian Bílý.

Neboť se daří ve výkrmu dosáhnout přírůstků nad jeden kilogram denně, je možné prodávat býky mladé nejdéle do 24 měsíců věku o hmotnosti v průměru 740 kg. Býci již mnoho let putují na jatka Toro Hlavečník, v posledních letech však přibyla ještě dceřiná společnost Svazu chovatelů českého strakatého skotu Cattle market.

»Daří se nám produkovat od klasického červenostrakatého ple-

Hlavní zootechnik Marián Bílý.

mene fleckvieh kvalitní maso, po němž je poptávka. Současná cena se pohybuje okolo 51 korun za kilogram živé hmotnosti plus tři koruny v případě dosažení věku 21 měsíců a hmotnosti min. 650 kg. Cena u hovězího masa bývá historicky poměrně stabilní a její případné kolísání nečiní velkých výkyvů. Již z tohoto důvodu bereme výkrm býků, kteří

navíc požadují minimální péči, za opodstatněný,« dodal M. Bílý.

Efektivní produkce mléka

Druhý protipól ke stabilitě v prodeji masa tvoří zpeněžení mléka. Odvětví mléčné produkce si v historii prošlo trnitou cestou, ale také se hrálo na výsluní. Kolísání tohoto sektoru je všem velmi známé.

Již z tohoto důvodu je třeba se naučit dobře hospodařit a nalézt optimální cestu pro efektivní produkci mléka. Již z tohoto důvodu se v Kámení zařizují nikoli podle produkce, nýbrž podle ekonomiky.

»I my jsme si prošli mnoha pokusy, z nichž jsme našli poučení, jakým způsobem se máme v chovu skotu zařídit. Již víme, že základem úspěchu je dělat práci zodpovědně. Proto nám záleží na kvalitě, ať již jde o krmení, či prostředí ve stáji. Je třeba se co nejvíce vyvarovat chyb. Čím méně jich uděláme, tím lepší jsou výsledky. Chyby totiž dělá jen člověk, zvířata na ně pouze reagují. A čím více zásahů člověk bude konat, tím problémovější stádo bude,« míní Marian Bílý.

Proto v podniku sázejí na kvalitu krmné dávky, která je základem úspěchu. »Abychom dosáhli dobré rentability, je nezbytné vyrobit kvalitní krmivo doma a nakupovat jen nezbytné komponenty, které u nás nelze vypěstovat či vyrobit,« uvažuje hlavní zootechnik, jenž je známý tím, že sám jedná s prodej-

ci osiv o tom, jaký hybrid kukuřice či odrůda jetele se bude na polích pěstovat.

»Volba správného hybridu či odrůdy je běh na dlouhou trať. Vždy totiž požadují, aby se kvalita prověřila na našich polích. Proto děláme firemní pokusy. Pouze pokud bude vybraný hybrid lepší, než ty, které se u nás pěstují, má šanci se dostat na naše pole,« zdůraznil.

Z důvodu stability siláží však nevybírám více hybridů než na každou farmu jeden. Do každé jámy musí přijít identický hybrid, aby každý vyfrezovaný kus stěny neměl jiné parametry. Kvalitu prověří rozborry. Důraz je kladen na živiny, nikoli na objem hmoty. Ta je důležitá pro bioplynovou stanici. Proto má pěstování kukuřice na krmení a do bioplynové stanice odlišné požadavky.

Důraz na kvalitu je kladen také, co se týká trvalých travních porostů. Louky a pastviny je třeba pravidelně obnovovat či přisěvat.

»Co lze ovlivnit doma a za málo peněz, se cení. Umění je totiž udělat mléko na poli, nikoli za drahé nakoupené komponenty,« dodal Marian Bílý.

Jak je to tedy s produkcí mléka? »Snažíme se orientovat na levnou výrobu mléka a kvalitu, resp. složky, což se nám poměrně daří. Za celý podnik i s loňským plemenem jsme se dostali v loňském kontrolním roce v průměru na 3,94 % tuku a 3,48 % bílkovin při užitkovosti 8196 kg mléka,« uvedl informace hlavní zootechnik.

»Na středisku Dobrá Voda jsme se dokonce dostali s českým straktým plemenem na první místo v KU

na farmě ve formě

Efektivní konzervace

Formasil® Alfa

biologicko - enzymatický konzervační přípravek určený pro konzervaci středně a těžce silážovatelných plodin (vojtěška, jetel). Vhodné i pro nízko objemové aplikátory.

- Použitá bakterie hubí listerie
- Použitý typ bakterie zabezpečuje rychlý pokles pH
- Udržuje stabilitu pH po otevření jámy
- Snižuje počet kvasinek a plísní a zabraňuje jejich rozvoj
- Zvyšuje chutnost siláže
- Použitelné i pro starší porosty
- Chrání siláž před sekundární fermentací a aerobní oxidací
- Udržuje stálou teplotu během zkrmování
- Je účinný na trávy o vysoké sušíně
- Vysoká aktivita použitých enzymů

VVS Verměřovice s.r.o.
Krmivářská 225
561 52 Verměřovice

+420 465 642 670
GSM: +420 775 755 175
email: vvs@vvs.cz, www.vvs.cz

Zahnutá jalovárna na farmě v Kámeni.

za kontrolní rok 2013/2014 v pelhřimovském okrese.«

Mléko nově putuje po letech smlouvy v Madetě do Goldsteigu s tím, že je prodej realizován napřímo bez zapojení do odbytového družstva. A přesto se daří VOD Kámeni vyjednat příznivou cenu, která za letošní leden dosáhla 9,60 koruny.

Meziplenné rozdíly

Zajímavostí ve vztahu k užitkovosti jsou meziplenné rozdíly v produkci mléka. Na farmě v Dobré Vodě je ustájeno 80 dojnic holštýnského plemene a 140 krav červenostrakatých. Zatímco holštýnský skot na stejné krmné dávce udělal 10 804 kg mléka s 3,78 % tuku a 3,35 % bílkovin, dosáhl český strakatý skot užitkovosti 8958 kg mléka, 3,88 % tuku a 3,56 % bílkovin.

Rentabilitu chovu skotu nemůžeme ale počítat odděleně, je třeba zmínit i další výhody a nevýhody plemene. Zatímco se prodávají holštýnští býčci jako telata, maso z býků českého strakatého skotu je výhodně zpeněženo. K tomu je třeba započíst u dojnic také počet narozených telat, či lze hodnotu reprodukce vyčíslit pomocí mezidobí. Ta u holštýnských plemenic v Dobré Vodě dosahuje 426 dnů, zatímco český strakatý skot se dostal na 381 dnů. Rozdíl tedy činí neuvěřitelných 45 dnů!

Somatické buňky

Z mnoha seminářů slyšíme poučení o tom, jak by měla vypadat hygiena v chovu, aby se dosahovalo minimálního počtu somatických buněk v mléce. Většina českých chovů se však potýká s opakem. I zde tvoří Kámen výjimku. Hlavní zootechnik to vidí jinak.

»Nedávno jsme měli problém se zaměstnanci na středisku v Dobré Vodě a hned se zvýšila somatika na

230 tisíc buněk. Ve Věžné se dlouhodobě pohybujeme pod 130 tisíc.«

A jak dosáhnout takovýchto učebnicových výsledků? Vše je o lidech. Největším plusem je stále stejný a školený personál. Nezbytné je seřízení dojícího stroje a podtlaku, který je třeba hlídat a v případě problémů ihned zasáhnout. Dojnice s poraněnými struky se musí okamžitě ošetřit.

A hygiena dojení i ustájení by měla být samozřejmostí. I když i v tomto je VOD Kámen raritou. Na farmě ve Věžné se totiž vůbec nepoužívá dezinfekce před ani po dojení, v Dobré Vodě pak pouze po dojení. Jen na sušení dojnic se stále používají antibiotika.

Není krmení jako krmení

Délka stání na sucho je individuální podle dojivosti, avšak směřována k obvyklé délce 60 dnů.

Obě farmy mají několik skupin krav, které jsou rozděleny nikoli podle fáze laktace, ale podle užitkovosti, které dosahují. Krmí se tak několik krmných dávek podle skutečné produkce mléka. Samostatnou skupinu tvoří oddělené prvotelky, které dostávají krmnou dávku s ohledem na nižší hmotnost

a vyšší potřebu příjmu energie na dokončení růstu. Tato skupina vykazuje méně konfliktů mezi sebou a klid napomáhá k vyššímu příjmu krmiva a posléze i užitkovosti.

Dojnice po otelení putují do rozdoje, posléze do vrcholu laktace či přímo do středové skupiny v závislosti na užitkovosti. Pak následují do konce laktace. Suchostojné dojnice dostávají stále 2 až 3 kg kukuřičné siláže. Důvodem je snazší rozežrání po porodu a menší změna krmné dávky. Krávy mají k dispozici již 14 dnů před porodem 2 až 3 kg šrotu.

O výživu skotu se na farmě v Dobré Vodě stará společnost VVS Verměřovice, resp. její dva poradci výživáři ing. Miroslav Kozák a ing. Tomáš Fák.

»Krmnou dávku vrcholu pro užitkovost nad 35 kg mléka tak tvoří 20 kg kukuřičné siláže, 6 kg travní senáže, 10 kg jetelové senáže, 1 kg sena, štípaná sláma, glykotel a 8 kg směsi sóji, obilního šrotu, řepkového šrotu, sladového květu a vápence,« uvedl ing. Fák z VVS Verměřovice.

»Minerálie a vitaminy jsou dotovány formou přídatku standardní minerální krmné směsi VMD 4+. Pro doplnění dusíkatých látek se používá do směsi také MIX kámen + močovina.«

Do TMR jde pouze menší procento šrotu, většinu mají krávy k dispozici ve futeboxu, a to v závislosti na vlastní užitkovosti.

»Klademe důraz na kvalitu objemných krmiv. Siláž je konzervována přípravkem Formasil,« dodal Tomáš Fák.

»Kvalitu krmné dávky a příjem krmiva i jeho stravitelnost kontrolujeme průběžně, v případě vzniku potíží ihned problém řešíme s farmním zootechnikem Jaroslavem Krystýnem.«

Na farmě ve Věžné jde směs pří-

mo na žlab v podobě TMR, místo glykotelu se však přidává klasický cukr.

Tele je základ

Kvalitní odchov telat začíná napojením mleziva. O jeho nezbytnosti toho již bylo řečeno mnoho, avšak praxe často vše mění. Proto je třeba nastavit oceňování ošetřovatelů tak, aby tele vždy mělo dostatek kvalitního mleziva.

»Ošetřovatel dostává příplatek za narození tele, ale i za trojí napojení během prvních 12 hodin. Každé tele má svůj deník, kde je uvedeno každé napojení včetně kvality a původu kolostra. Kontrola odpovídajícího napojení se provádí odběrem krve u všech telat a stanovením celkového proteinu. Obsah imunoglobulinů nesmí poklesnout pod hodnotu 55 IgG (g/l). V opačném případě může ošetřovatel zapomenout na odměnu,« vysvětlil zootechnik systém, jak zabránit vysokému úhynu telat.

»Z původních hodnot náhodných kontrol na úrovni dokonce 40 IgG jsme se rázem dostali i na 70 IgG. Zároveň vypadá, že se tím vyřešily i časté úhyny telat.«

Telata následně dostávají okyselenou mléčnou krmnou směs, v případě Dobré Vody z VVS Verměřovice, která je doplněna kvalitním startérem těž z rukou dvou výrobců.

V rámci konkurenčního boje si totiž Marian Bílý rád domlouvá věci dvojité. »Malý souboj o to, kdo bude lepší, není na škodu,« říká. A proto jsou v podniku vždy dvě firmy, dva druhy krmiv, dva inseminátoři, dva hybridy kukuřice, dvě plemena.

Tato skutečnost platí i u plemenařiny, která je odvislá od dvou plemen. Český strakatý skot představuje v Kámeni nejen produkční skupinu, nýbrž také šlechtitelský chov, a to ve spolupráci s chovatelským družstvem Impuls.

Z několika plemenných býků, kteří z Kámene pocházejí, lze zmínit např. HANACH či INDY. Chovatelské úspěchy však nejsou pouze v rámci plemenařiny jako takové, ale také v rámci soutěží plemenic.

VOD Kámen totiž patří k ceněným vystavovatelům na chovatelských soutěžích, ale i národních šampionátech, např. v roce 2012 v Radešínské Svatce, kde se podařilo získat hlavní cenu za národní šampionku.

Soňa JELÍNKOVÁ

Foto Jana VELECHOVSKÁ, ing. Tomáš Fák

